

Nasawing Pagasa, by Angel de los Reyes

The Project Gutenberg EBook of Nasawing Pagasa, by Angel de los Reyes This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

Title: Nasawing Pagasa

Author: Angel de los Reyes

Release Date: November 15, 2005 [EBook #17070]

Language: Tagalog

Character set encoding: ISO-8859-1

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK
NASAWING PAGASA ***

Produced by Tamiko I. Camacho, Pilar Somoza and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net> (This file was made using scans of public domain works from the University of Michigan Digital Libraries.)

[Transcriber's note: Tilde g in old Tagalog which is no longer used is marked as ~g.]

[Paalala ng nagsalin: May kilay ang mga salitang "ng, mga," at iba pa upang ipakita ang dating estilo sa pag-sulat ng Tagalog na sa ngayon ay hindi na ginagamit.]

ANGEL DE LOS REYES

KASAYSAYANG TAGALOG

¡¡NASAWING PAGASA!!

ITÓ RIN ANG NAPALATHALA SA PAHAYAGANG "ANG DEMOCRACIA" NOONG ABRIL ÑG 1910 NA NILAGDAAN ÑG "MULAWIN"

NAGKAROON ÑG MGA PAGBABAGO AT INAYOS ANG KAMALIAN

MAYNILA KAPULUANG PILIPINAS 1912

¡NASAWING PAGASA!

KASAYSAYANG TAGALOG

KASAYSAYANG NAPALATHALA SA PAHAYAGÁNG "ANG DEMOCRACIA" NOÓNG ABRIL ÑG 1910 NA NILAGDAÁN ÑG "MULAWIN". NAGKAROÓN ÑG MGA PAGBÁBAGO AT INAYOS ANG NAGÍNG KAMÁLIAN.

SINULAT NI =ANGEL DE LOS REYES=

KUMATHA ÑG MGA KASAYSAYANG "ANG DIYOSA INÉNG" "¡KRISTONG MAGDARAYA!" "¡IMBING KAPALARAN!" "¡PARUSA ÑG DIYÓS!" "¡HINAGPÍS NI LOLENG!" AT "¡TAYO AY MAMUNDÓK!"

MAYNILA, K.P. LIMBAGÁNG "ESFUERZO OBRERO" 1912

=LAHAT TUNGKOL PILIPINO=

AY DAPAT BUMASA ÑNG BABASAHING TAGALOG

Bahag-hari..... ni *Gerardo Chanco*. Sa Tabí n~g
Ban~gín..... " *José Maria Rivera*. Higanti at
Pagsisisi..... " *Honorato H. de Lara*.
¡Duwág!..... " *Gerardo Chanco*. ¡Imbing
Kapalaran!..... " *Angel de los Reyes*. ¡Halina sa
Lan~gít!..... " *Gat-Dusa*. Ang Mananayaw..... "
Ros. Almario. ¡Tadhana!..... " *Democrita P. Antonio*.
¡Sawíng Pagasa!..... " *Bb. Francisca Laurel*. Larawan n~g
Pagirog..... " *Simplicio Flores*. ¡Waláng Diyós!.....
" *Honorato H. de Lara*. ¡Pinatatawad Kita!..... " *Matanglawin*.
¡Parusa n~g Diyós!..... " *Angel de los Reyes*.
Buhay..... " *Aurelio Tolentino*.
¡Enchang!..... " *Honorato H. de Lara*. ¡Kristong
Magdaraya!..... " *Angel de los Reyes*. Pan~garap n~g
Buhay..... " *Simplicio Flores*. M~ga
Anak-Bukid..... " *Ros. Almario*.

* * * * *

=Inyong paghanapin sa mga aklatan at makabibili sa makákayanan
upang huwag kayóng tamaa't masaktan sa mga kasunód na palo at
uñgal.=

MGA PAGUNITA

NA DAPAT NUYNUYIN

SA MAGLÍLIWALÍW SA

Bayan n~g Antipulo

Anim na binibini ang nan~gakálupasay sa lilim nang isáng puno n~g manggá sa bayang Antipulo nang taóng nagdaan. Pawa siláng magágandá; pawa siláng mahíhinhín; n~guni't ang katakátaká, ang apat ay nakátawa at ang dalawá ay nakásiman~got. Sa lihim kong pagsísiyasat ay naunawa kong kaya palá gayón, ang apat ay nakápagdalá n~g m~ga babasahing Tagalog at ang dalawá ay nakalimot. Walang pagáalinlan~gan na yaóng di nakápagbaon ay siyáng nakásiman~got, pagka't wala n~g masaráp na aliwan sa bayan n~g Antipulo na para n~g magbasá n~g aklát. Maligo, pagkatapos ay magduyan, bago magbasá n~g aklát: iyán ang buhay mayaman.

Kaya kayóng maglíwaliw sa Antipulo, nang huwág kayóng sumiman~got pagdatál doón, ay magbaon kayó n~g *Pinatatawad kitá!*, *Ang Mananayaw*, *Mga Anák Bukid*, *¡Duwág! Sa tabi ñg bañgin*, *¡Tadhana!*, *Halina sa Lañgit!*, *¡SAWÍNG PAGASA!*, *Larawan ñg Pagirog*, *Pañgarap ñg Buhay*, *¡Walang Diyos!*, *¡Higanti at Pagsisisi!*, *¡Enchang!*, *¡Kristong Magdaraya!*, *¡Parusa n~g Diyós!* *¡Imbing Kapalaran!* *Bahág-Hari*, *¡MILAGROS!* at *Lihim na pagluha!* Sa gayón, tan~gi sa maáaliw ninyó ang inyóng sarili ay makatúulong pa kayó sa masisikap na kawal n~g pagpápalaganap n~g wikang minana natin.

ANG MGA PUMÁPATÁY SA

Kalulwá ñg Bayan

Masaráp ang wikang Inggles, ang turing n~g Inggles; lalo na ang wikang Kastila, ang saló n~g Kastila; lalo pa ang wikang Pransés, ang habol n~g Pransés, palibhasa'y para-para siláng may damdamin at marunong magmahál sa m~ga kalulwá n~g kaníkaniláng bayan, na alinsunod sa m~ga pantás na sinásamba n~g marami, ang wika, ay siyáng kalulwá n~g bayan.

N~guni't ... sa bibíg n~g ilang m~ga Tagalog, ay hindi ganitó ang namúmutawi. *¡Katiwaliang lahat at balót n~g m~ga kahan~galán ang lumálabás!* Pawáng kapalaluan na anyá'y masaráp ang wikang Kastila at Inggles kay sa wikang Tagalog kaya't ni di ko tinitisod ang m~ga

katha dito, n~guni't masdán mo ang aking m~ga nobelang Inggles at Kastila ay hindi na mabilang.

Iyán ang m~ga kaaway n~g bayan; pagka't silá ang pumápatáy sa kalulwá nitó. Dahil sa kayaban~gang masabing sila'y nakaiintindí n~g wikang dayo, ay ipinagpápalít na, ang kaniláng dan~gál...

¡M~ga kamánunulát! ¡Kahabághabág ang ating katayuan! ¡Sa lahat n~g sandali'y nakaumang sa ating m~ga ulo ang tabák ni Damokles; nanunuláy tayo sa pan~ganib na guhit n~g m~ga batás; kalaban natin ang m~ga dayuhan at sampu n~g kalahi, ay kalaban pa rín!...

MABUTI KANG TAO NGUNIT

Masama kang Kristiyano

--¿Bakit?

--¡Mangyari ay umáasa ka sa panghíhirám n~g bagong aklát! *Mabuti kang tao*, pagka't nabasa mo na halos lahat n~g nobela sa kahíhirám, n~guni't *masama kang kristiyano*, pagka't pinápatáy mo ang m~ga kumatha at nagpalimbág at ayaw kang bumilí n~g iyó, gayóng pinagkagastahán nilá. ¿Saán mabubuhay ang kuto, kung hindi sa ulo?

--¡Kung ayaw kang magpahirám ay huwág! ¡Kay dami mong rekubeko! ¡Pag ikáw namán ang nanghirám sa akin, ay tatawagin kitá n~g TUSO, pagka't para mo ríng tinuso ang kuwartang ibinilí ko, na nabasa mo ang aking binayaran n~g di ka nagkagastá!...

Ganyán ang taltalan n~g dalawáng magkaibigan, kaya't ikáw na bumábasá, upang huwág tawaging TUSO ó MASAMANG KRISTIYANO, ay bumilí ká n~g m~ga kasaysayang: "¡HALINA SA LAÑGIT!" ni *Gat-Dusa*: "¡SAWÍNG PAGASA!" ni *Bb. Francisca Laurel*; "¡DUWAG!" ni *Gerardo Chanco*: "LARAWAN ÑG PAGIROG" ni *Simplicio Flores*: "SA TABI ÑG BAÑGIN" ni *José María Rivera*; "¡IMBING KAPALARAN!" ni *Angel de los Reyes*; "TADHANA!" ni *Democrita P. Antonio*; "¡WALANG DIYÓS!" ni

Honorato de Lara: "¡PARUSA ÑG DIYÓS!" ni *Angel de los Reyes*;
"MGA ANAK-BUKID" ni *Ros. Almario*; "PAÑGARAP ÑG BUHAY"
ni *Simplicio Flores*; "¡ENCHANG!" ni *Honorato de Lara*; at
"¡KRISTONG MAGDARAYA!" ni *Angel de los Reyes*.

¿SINO ANG NATUMPÁK?

Kayó nga ang humatol

Si Petra at si Petring ay magkapatíd. Minsáng nalálapít ang Paskó, ay binigyán silá n~g kaniláng amá n~g muntíng halagá upang magugol sa dakilang araw. Si Petra ay ibinilí ang kanyáng bahagi n~g isáng hikaw, at si Petring ay pawang babasahing tagalog ang pinakyáw.

Dumatál ang araw n~g paskó, at gaya n~g karaniwan, ay nagdalawán ang dating mag-kákaulayaw. Sa dampa n~g magkapatíd ay mayroón díng m~ga panauhin. At ¿anó ang naisalubong ni Petra?

¿Naipagparan~galan bá ang kanyáng hikaw? ¡Hindi! Subali't si Petring ay naipagmalakí niyá ang kanyáng m~ga aklát at tan~ging nakápagsabing "Mamiyang hapon na kayó umuwi at tayo ay magbasá nitóng masasaráp na kasaysayang bagong labás..."

Kayóng bumabasa nitó, ay inyóng hatulan kung sino ang natumpák: ang hiyás na nagagamit n~g isáng tao lamang ó ang aklát na pakíkinaban~gan n~g marami ang lalong mahalagá, Kaunting pagkukuro ang inyóng papaghariin. Tutupín ninyó ang inyóng m~ga puso at siyáng magsasabing: mahalagáng pagaari ang m~ga aklat kay sa hiyás na nawawala.

Sa tahanan n~g isáng matalino, ay aklát ang matátagpuan; n~guni't sa tahanan n~g isáng mangmáng ay pawáng hiyás ang palamuti. Dahil doo'y magipon kayó n~g m~ga babasahing tagalog upang mapabilang kayó sa m~ga pantás.

SA KINAÚUKULAN

¡Maaliwalas ang daan ko!

Suriin natin ang ugali n~g umanó'y m~ga bantóg at pahám na manúnulát. Ayaw siláng makariníg na mayroóng makata; ayáw siláng makakita na mayroong bagong kasaysayan, at pauulanin na nilá ang pula, lubha pa't isáng maliít ang sumulat. Sasabihing iyán ay mali, walang kabuluhan; at sayang lamang ang ipinagpalimbág. Palalo at pan~gahás ang gumawa niyán, huwág na di masabing siyá ay *autor*.

¡Kaawaawang m~ga manúnulát!

¡At silá daw ay m~ga kawal sa pagpápalaganap n~g wikang tagalog! Kung sa habang panahón ay ganyán ang aasalin nilá, ay sumpa n~g bayan ang kaniláng maántay. Sa kaniláng pakikipagkapwa ay doon lamang uusbóng ang pagmámalasakitan n~g m~ga makatang pilipino, na, tan~ging daan n~g ikátatanyág n~g masaráp na wika ni Balagtás.

Kung sa akin silá hahadláng ay itutulak ko silá n~g dalawáng kamáy at bubulyawán kong: ¡Maaliwalas ang daan ko! ¡Nakikita ko ang aking nilálakaran! ¡Tanglawán ninyó ang inyóng landasin at di ko kailan~gan ang inyóng ilaw! ¡Manipís mán ang aming m~ga katha ay piniga namáng tunay sa aming sariling isipan at di naming ninakaw sa isipan n~g m~ga makatang kastila, ingglés, pransés, at ibá pá! ¡Mura mán ang aming m~ga aklát ay madali namáng maubos at di ináamag sa m~ga aklatan!

PAN~GUNANG SALITA

NI AMADO JACINTO

PAN~GUNANG SALITA

Ang munti kong kaya at maiklínng pagkukuro ay minarapat n~g mahál kong kaibigang Angel de los Reyes na magbigáy n~g *Pan~gunang Salita* dito, sa kanyáng bagong aklát na maliit, na noóng araw ay

napalathala na sa páhayagang "ANG DEMOCRACIA;" at kung bagamán tinawag ko n~gayon n~g *bagong aklát* ay sapagka't n~gayón lamang naipalimbág at di na paputól-putól.

Walang alinlan~gan akóng nayag sa hilíng n~g aking kaibigan, nan~giti ako n~g lihim n~g ito'y sabihin niyá, at naibulong ko sa sarili na siya'y sadyang matalino sapagka't totoóng maalám na magbagay-bagay: nababatid niyáng sa isáng maiklíng aklát, ay isá namáng maiklíng isip na lamang ang dapat mag-ukol n~g m~ga palagay at paghahaka. At dahil diyán, ay sisimulán ko ayon sa makákaya, ang paglalahad n~g aywán kung tumpák na aking m~ga pagkukuro tungkól sa kanyang katháng itó.

Sa ganáng akin, ang mátutunghayán n~gayón n~g m~ga mambabasa ay isáng aklát na mainam, isang aklát na dapat bigyán n~g papuri, hindi dahil sa itó'y nakáwiwili lamang basahin kundi alang-alang pá sa wagás at maníngníng na damdamin n~g kumatha: ang maalab niyáng nasang ang dukha ay igalang at masugpu ang ugaling hanggáng n~gayon ay umiiral pa sa ibá, at kung minsán ay sa dukha rín, na inuuna ang salapi bago ang lahát; minámahál na higít sa puri, sa dan~gal, sa katungkulan at wastong ugali.

Ganyáng-ganyán ang asal na makikita natin sa mag-amá ni Tuníng sa Kasaysayang itó, na bagamán mahirap ang búhay, nang mahulí ay ayaw na silá sa kapwa nilá mahirap at ang ibig ay ang mayaman, dahil sa may nakápan~gibig lamang na isang masalapi kay Tuníng at ito'y si Ruperto. At ang kasuklám-suklám na nagíng bun~ga n~g kasabikáng itó sa pilak ay ang pagkatapon n~g anák ni Osong, ang binatang unang inibig ni Tuníng, pinaglagakan n~g boo niyáng pagkábabai at hanggáng sa nagbun~ga pa n~ga. Datapwa't kay Tuníng, ay nagíng bula ang salitang *puri* at *katapatan* sa haráp n~g yaman ni Ruperto, kayá't dito siyá napakasál sa wakás, gayóng si Osong ay di namán tumatanggi sa pagtupád n~g kanyáng tapát na pan~gakó at wagás ná pagibig.

Si Osong na parang sinasakal n~g m~ga daliring bakal ay hindi nakatiis at nang araw n~g pagkakasál ay nagdamít-pulubing naparoón sa bahay n~g kasayahan nilá Tuníng at ni Ruperto na dalá ang larawan n~g kanyáng bunsóng na sagíp sá ilog, at nang makita ni Tuníng na yaón

ang kanyáng anák ay hinimatáy na bigla, bago humingí n~g tawad kay Osong at hanggáng sa nalagót ang hinin~gá. Samakatwíd ay oo't nagsisi n~gá si Tuníng kayá't humin~gí pa n~g tawad sa pinagtaksilán niyáng binata, subali't dí dahil dito'y hindi siyá matatawag na babaing salawahan at tampalasan lalo pa't isasagunita ang pagkákatapon sa tunay na dugó n~g kanyáng pusó.

Kung ang gayóng ginawá n~g babaing ito'y oo't napatatawád n~g Diyós, sa m~ga tagá-lupa'y waláng makapagpapatawad marahil.

Sa haráp n~g ganyáng paglálarawan n~g kaibigan ko, ay labis niyáng ipinakilala ang lubós na kabagsikán n~g salapí na waláng dí naituturó sa tao, pati n~g lalóng kasamasamaan.

Subali't ¿ang han~gád kayá n~g mahál kong kaibigan sa paglalarawang itó n~g nakáririmarim na ugali ay upang pulutin namán itó n~g m~ga mambabasa?

Kayóng tumútungháy n~gayón ang makásasagót, at kayó rin namán ang dapat makábatid sa túnay na layon n~g ¡NASAWING PAGASA!

Gayon man ay sasagot din ako n~g para sa akin.

Ang mithí n~g aklát na itó ay walá n~gáng ibá sa warí ko, kundí ang turuan ang m~ga dukhá sa pagpapakáran~gal sa kaniláng sarili, sapagkát kung ang m~ga dukhá'y maran~gál, kung ang lahat n~g dukha'y hindi nagbibili n~g puri ni napaaalipin sa salapí, ang m~ga mayáyaman ay hindi maaaring magpákatayog-tayog na para n~g madalás nating mapánoód n~gayón.

Ang isinasamá n~g m~ga mayayaman ay na sa mahihirap, at ang isinasamá n~g isáng pamahaláan ay na sa pinamamahalaan dín. Iyán ang m~ga katótohanang kailán má'y dí magkakabula at dapat dasalín n~g bawá't tao; katótohanang aywán kung kanino ko unang nadiníg o nabasa at n~gayo'y inankín ko na tulóy pagka't nakilala kong tapát.

Kayá n~ga, m~ga mambabasa, upang makinabang ang kumathá nitóng ¡NASAWING PAGASA! sa kanyang m~ga ginugol na pagod sa

pagsulat n~g kasaysayang itó ay pagaralan sana ang huwág magbilí n~g puri at isagunitang *na sa kupurihán ang tunay na halagá n~g tao at wala sa kayamanan.*

Kung magkakagayón, siyá at akó'y maghahandóg sa inyó n~g masaganang pasalamat, palibhasá'y siyáng túnay na adhiká n~g tapát kong katoto.

Amado Jacinto.

Malabón, Rizal, 1912.

¡NASAWING PAGASA!

Kasaysayang Tagalog

Dahil sa kagahulán sa panahón at dahil sa kakula~gan pa sa n~gayón n~g m~ga gagamitin, ay hindi nasunód ang m~ga t u l d í k na nasa orihinál.

¡Nasawing Pagasa!

I

Mapangláv ang lahát, ang gabí'y tahimik at ang buwán noóng dapat nang sumilip, nagtatago pa rít sa sangkatauhan ay nagmámasun~git bitui'y gayón dín at nakíkiwan~gis.

Ni isáng himutók walang mapakinggáng sukat gumambala sa katahimikan; ¡oh, ang aking lahi!... payapangpayapa sa kanyáng hihigán habang nawíwili ang m~ga kalaban.

Huni n~g kuliglíg, tinig mán n~g ibon ay kapanglawan dín, dinadalit noón; m~ga makata mán, siyáng tinutula n~g sandalíng yaón ang sun~git n~g pangláv, lagáy n~g panahón.

Anó pa't ang laháat ay yapús n~g lumbáy hihip mán n~g han~gin, mandi'y palaypalay; habagat má'y salát at pawáng dalita, ang balitang tagláy na kung pakikinggán ay taghóy na ¡ay!... ¡ay!...

Subali't sa isáng maralitang dampa sa bayang Malabóng saksí n~g pagtula: nagáalimpuyó, ang lugód, ang sayá, ang galák, ang tuwa sa piling n~ga noóng dalawáng nunumpa.

Itó ay si Tuníng na piling alindóg kapiling n~g kanyáng tan~gíng inírog, pan~gala'y si Osong na lipi n~g dukha't di lahing matayog at binatang Udyóng na ulilang lubós.

Payapa n~gá silá, sa pagkákaupo siyáng ináani; galák n~g pagsuyo, pinagúusapan, ang ikáarangál n~g kaniláng puso na ganitóng saád nang minsáng mahinto:

«Kay damot mo namán,» kay Osong na sabi, «isáng halík lamang, itulot mo kasi, nang ako'y maalíw at nang magkaroón n~g isá pang saksí!...» «¡Ayáw ko! ¡ayáw ko!...» kay Tuníng na tanggí.

«¡Halina irog ko!» «¡Ayaw ko! ¡ayaw ko!...» «¿Diyata't ayaw ka?» «¡Talagáng totoó!» «¡Halina! ¡halina! ¡isáng halík lamang!...» «¡Kay ulitulit mo!» «¡Isáng halík lamang!...» «¡Tawad ko sa iyó!»

«¡Ah! at iyán bagá, ang lagi mong turing na lubháng dalisay pagibig sa akin ... ¡Ikáw ang bahala!... kung natuto akóng sa iyó'y gumiliw magisá sa dusa'y matútutuhan din ...»

«¡Nagtampó na namán!...» «¿Sino bagáng puso ang makababatá n~g asal mong liko?» «¡Huwag kang magalit! ang ginagawa ko, ay m~ga pagsuyo ...» «Pagsuyo sa iyó; sa aki'y panghapo ...»

Ikáw ang bahala, ako'y mapagtiís at ipatay mo mán ang laháat n~g sákit ay tatanggapín ko; n~guni't ang hiyain, ang isáng ninibig libong kamataya'y labis pa n~g tamís ...»

«¿Hiniya ba kitá? ¡Di ko ginagawa!...» «¿Ginaganáp n~gayó'y di bagá paghiya?» «Hindi, aking giliw, at ang aking puri ang nagugunita na

baka kung ...» «¿Kulang bang tiwala?»

«Di lamang sa gayón,» «¿Sa anó pang bagay?» «Katungkulan naming magin~gat na túnay, at ang unang halík, ang katimbang noó'y sampu nitóng buhay sa pagka't daig pa, ang gawáng pakasál.

¿Hindi bagá Osong?» «Tapát ang turing mo, at ang pagkakasál ay pakitang tao; subali't ang halík, saksíng akin ikáw, at akó ay iyó, kaya itulot na; halina irog ko ...»

Iláng pang «¿Ayaw ko!» at iláng «¿Halina!» bago pinagusap ang labing dalawá; tumunóg ang halík; nilimot na yatang silá'y may hinin~gá na dapat malagót sa daratning dusa.

Hayán n~ga ang tuwang na~ghari sa puso n~g dalawáng yaóng isá sa pagsuyo, kaya ang paalam n~g ating binatang anaki ay biro: «¿Sarili na kitá, búhay má'y mapugto!...»

[Larawan]

II

Nang isáng umaga'y sa pangpang n~g ilog ay may nakaupóng binatang malungkót: itó ay si Osong; kanyáng inaalíw ang dusa n~g loób sa pagkákawalay kay Tuníng na irog.

At ang naglalaro sa kanyáng isipa'y ang dilág ni Tuníng na gayón na lamang, minsáng mapadagok; minsáng mapan~giti at ipinagsaysay: «¿Oh, anóng gandá mó, aking paraluman!...»

Subali't nabigláng nabakás ang lungkót sa masayáng mukháng nagulap n~g lubós: «¿Ay, palad na sawi!... ¿Oh, buhay n~g dukha!...» sunód na himutók, «sa dusa ni Tuníng, ikáw ang managot ...

Kung akó'y mayama't sagana sa pilak tatanuran siyá sa baníg n~g hirap, hanggáng sa sumilang n~g lubháng hinahon ang unang bulaklák n~g aming pagsintáng dalisay at wagás....

¿Ay, Tuníng kong irog, di ko kasalanan na sa iyóng dusa'y di ka

madamayan; ang karukhaan ko, ang dapat sisihi't dapat managutan at oh, anóng sakláp, dustáng kapalaran ...»

Sandalíng tumigil at kanyáng námalas ang dalawáng ibong naba sa bayabas, na sabáy umawit; yaóng kanyáng dibdib ay halos mawalat sa pananaghili sa ibong mapalad.

Saká nang magsiping n~g lubháng payapa m~ga titig niyá'y di tumagál yata't mulíng naghinagpís: «Mapalad pa siláng may ganáp na laya at hindi gaya kong may sumásansala ...

At kahi't mán silá'y walang pagaari ginapas namá'y pawáng luwalhati; dí gaya n~g taong ang binabaníg má'y maraming salapi ay lumuluha rin n~g dusa't pighati.

At ¿anó ang yamang sadyang hinahanap sa akin n~g amá ni Tuníng kong liyág? ¿isáng talinhaga! at di niya talos: sa Sangmaliwanag ang puri n~g tao, ang mahál sa lahát.

Hangád niya'y pilak, kahi't man~gulimlim ang dan~gál ni Tuníng na sinta ko't giliw; wala sa gunitang lalong mahalagá sa yaman mang alín ang dan~gál n~g tao kung lubháng maningning.

¡Oh, taksíl na pita sa dan~gál at yaman, ang nililikha mo'y laksang kamatayan; kung hindi sa iyó, disi'y kapiling ko si Tuníng n~g buhay at kasalosalo sa pinggán n~g lumbay!...

¡Oh, buhay n~g buhay, Tuníng ko at lugód... na sa karukhaan, ang sukál n~g loób na ating sinapit; libong kamataya'y masaráp pa irog huwág lang mariníg ang iyóng himutók!...

Palasóng may lason ang nakákaanyo n~g dusang sa dibdib n~gayó'y pumapako, tuwing mabúbuklát sa aklát n~g isip ang pagkasiphayo n~g banál na layong núbukál sa puso.

At magmulá rito'y aking nakikita sa baníg n~g hirap ay nagiiisa ka; waláng dumadamay, at kung pumapasok ang mahál mong amá sa iyóng pagdaíng ang tumbás ay mura.

Narirínig ko ring kanyáng inuulit ang pagalipusta sa palad kong amís:
¡sa aba n~g dukha!... at nananariwa sa puso ko't dibdíb ang pagtabóy
niyáng kapaita'y labis.

At námamalas ko, ang lubháng masakláp, luhang mapapaít sa matá mo
liyág, di anóng gagawín sa itó ay utos n~g masamáng palad pawang
pagtitiís ang gawíng kalasag.

Ibalita lamang sa tapát mong giliw kung makaraan ká, sa gabíng
madilím, upang matalós ko kung ano ang bun~ga n~g pagsinta natin at
kahi't malayo'y kapalaran ko rin.

At kung napapako ikaw sa dalita higit pa sa riyan, itong umaaba sa
tapat kong puso, at ang bawa't patak n~g perlas mong luha ay timbang
n~g buhay kung manaw sa lupa.

Dito napahinto't kanyang napanood yaong isang kaban na tan~gay n~g
agos, at pinagsikapang iyahon sa pangpang n~g upang matalos na baka
may lihim doong natutulos.

At ¡oh, anong gitla nang kanyang mamasdan na bangkay n~g isáng
bagong kasisilang!... tuman~gis ang puso; nagluksa ang dibdíb at
ipinagsaysay na: «¡Baka n~ga itó, ang anak kong hirang!»

Kanyang ikinubli doon sa pangpan~gin, pumasok n~g bayang may
in~gat na lihim at nakibalita; sa tinanongtanong ay kanyang nalining na
¡itinapon n~ga ang anak ni Tuning!...

Lalong nagibayo, lagablab n~g poot, ang daing at sumpa'y di
malagotlagot «¡Inang walang puso, Tuning na nagtaksil sa anak n~g
irog dapat kang mamatay, dapat kang matapos!

Diyata't masarap sa puso'y matamis anak mo'y pataying sa ilog ihagis,
maturan na lamang ikaw ay dalagang may puring malinis, nang upang
giliwin n~g bagong ninibig.....

¡Oh, taksil na sinta! ¡pusong magdaraya! ¡oh, han~gad sa yaman!
¡inang walang awa! pananagutan mo, sa harap n~g Diyos ang

masamang gawa't may araw din naman kaming mabababa!....»

At kanyang hinagkan ang bangkay n~g bunso kasunod ang patak n~g luhang natulo, «¡Oh, sawi kong supling!.... ¡di ko kasalanan ang pagkasiphayo managot ang iyong inang walang puso!...»

At kanyang kinalong n~g hanggang sa bayan upang ipakuha n~g isang larawan; subali't ang loob ay di mapanatag kahi't bahagya man; ang daing at sumpa'y walang katapusan....

[Larawan]

III

Sa ilog ding yaon na kinasagipan ni Osong n~g kanyang bunsong minamahal, ang magamang Tuning minsan ay nagaliw sa masayang pangpang na siyang sumaksi sa lihim n~g buhay.

«Talusin mo irog» ang turing n~g ama, «sa panukala ko, kung hindi nayag ka, disin hanggang n~gayo'y lumalagok ka pa n~g luha n~g dusa at di lumalasp n~g m~ga ginhawa.

¿At di mo ba tantong sa buhay na ito: salapi, salapi, ang Diyos n~g tao?
¿Bakit ka iibig sa han~gal na Osong na dukhang totoó gayong may mayamang iirog sa iyó?»

«¡Ama ko! ¡ama ko!» ang saad ni Tuning, «¡kay inam n~ga pala n~g inisip natin! salamat Diyos ko at ang mayayamang ninibig sa akin ay hindi natalos ang nangyaring lihim ...»

«¡Talaga! ¡talaga» ang sa amang tugon, «daig ang nagtiyap n~g pagkakataon, ¿at aling pan~gahas dilang sinun~galing magsasabi n~gayong ikaw ay naglaho sa tangkay kahapon?

Para din n~g dati ang tindig mo't bikas, katutubong ganda'y lalo pang tumingkad; pagmasdan mo iyang halamang nilikha n~g Hari n~g lahat, pawang yumuyuko sa taglay mong dilag.

Sa mabining agos ikaw ay makinig may ibinubulong na masayang awit,

saksi n~g paghan~ga sa iyong himalang inimbot na dikit na waring pinilas sa ganda n~g lan~git.

N~guni't ;anong saklap sa puso ko't buhay ang kataasan mo kung iyaagapay sa piling ni Osong! ;masarap pang ako ay magpatiwakal! ;oh, Tuning! ;oh, Tuning!» at siya'y papanaw.

Pinigil n~g bunso: «Amang pinopoon, ako'y kaayon mo sa dakilang layon, at isinusumpang lilimutin ko na ang han~gal na Osong at ako'y dalaga na naman sa n~gayon ...»

Sila ay nagyakap at siyang tumunong ang halik n~g ama, at halik n~g irog; sigabo n~g tuwa ay hindi magkasyang sa puso manulos kaya't napatabi, ang panglaw, ang lungkot ...

;Saka magkaakbay silang nagsilakad sa dukhang tahana'y nagtuloy umakyat; mahiwagang ilog na nilisan nila'y bago humalakhak na waring inuyam ang nangyaring usap.

IV

Bagong namimitak sa kasilan~ganan liwayway n~g araw, batbat n~g katwaan, yaong m~ga ama nagsisikilos na't nan~gagtutulinan sa pagtuklas noong pangtawid sa buhay.

Sa gitna n~g parang namá'y namukadkad ang hinirang ban~gong magandang bulaklak at isinusuob sa gintong liwayway n~g bagong ninikat nagsasayang araw sa bayan kong liyag.

Ang napanaginip n~g m~ga bayani na tadhanang araw sa lahi kong api, wari'y sumisilang n~g sandaling yaong lahát ay nagwagi at pawang naawit n~g m~ga pagkasi.

Sampung m~ga ibong payapang magdamág ay iniyunat na ang kaniláng pakpák; sandalíng dumalit bilang isang bati sa nagharing galák na sinasayawan n~g palundaglundag.

Tinig n~g batin~gaw ay sa Konsepsiyón noó'y nagbalita na may kasal

doón; sa bibig n~g madla narinig n~g lahat ang kasál na yaón di iba't kay Tuníng na lan~git ni Osong.

N~guni't ¿sino kaya ang lubhang mapalad na makikisumpa sa dambanang harap? at ¿si Osong kaya? ¡oh, hinding hindi n~ga't isang taong pantas na kinasilawan sa bunton n~g pilak!...

Ito'y si Ruperto na tukod n~g yaman kung kaya nasilaw si Tuning na hirang; kanyang kinalakal pagibig at buhay; puri at katawan na sampu n~g ama'y nakiayon naman.

Wala n~ga sa isip n~g sandaling yaon ang pinan~gakuang binatang si Osong at kahi't bahagya wala sa gunita ang nasawing sanggol na tunay mang anak ay ipinatapon.

¡Inang walang awa, pusong salawahan sa tunay mong supling di ka na nahambal!..... ¡m~ga kulang palad!... ¡oh ang nililikha niyang kayamanan! at ¡oh, ang babai, kung siyang masilaw!...

Huwag nang lin~guni't bayaang tuman~gis ang pusong dinaya n~g *Oong* matamis, mahalín mo lamang ang naging bulaklak n~g iyong pagibig at dakila ka rin sa matang nagmasid.

Sa pagka't ang inang walang pagmamahal sa tunay na supling na sa puso'y nukal, daig pa ang hayop, na lubhang malupit, marun~gis ang asal n~guni't kung sa anák ay handog ang buhay.

At makalilibong masarap sa malas ang isang dalagang sa tangkay nagulap di gaya n~g isáng babaing magtapon sa ilog n~g anak bukod sa may dun~gis, sumpaan n~g lahat ...

Subali't ang lahat, di man sumagimsim sa diwa at puso n~g magandang Tuning, natan~ging nagdiwang sa kanyang isipang naglayag sa aliw na «siya'y yayaman kay Rupertong piling.»

Sampu ni Ruperto'y di kaya ang lugod sa pagka't kakamtan ang aliw n~g loob; boong pananalig: ang kanyang si Tuning ay piling alindog at wala pang dun~gis sa n~galang pagirog.

Kapwa may ligaya ang magkasingpalad; dalaga'y sa kintab at tunog n~g pilak, at ang isa nama'y sa boong pagasang ang ligayang han~gad, sarilingsarili't ang pagsinta'y tapat ...

Kasiyahang lubos ang siyang umawit sa puso n~ga nilang hindi matahimik; sa boong lansan~gan, pinahan~ga nila, bawa't makamasid n~g pagtatagumpay noong si pagibig.

Kapag salapi n~ga ang siyang nagutos ay payayanigin itong sangsinukob, at sa pagka't kasal n~g isang Rupertong sa yaman ay bantog kung kaya ang handa'y di masayodsayod.

Papanhikang bahay ay sakdal n~g dilag at sa palamuti'y natatan~ging agad; palibhasa'y yaman, ang siyang naghari, ang siyang nagatas kaya nagigitla panauhing lahat.

Lalo n~g dumating yaong bagong kasal hiyas na ginamit sa yaman ay sakdal; «¡Maligayang bati!» salubong n~g lahat n~g sa puso'y nukal bago nagsidulog sa isang agahan.

Sa pagsalosal ay nakikisaliw tinig n~g musikong gumagara mandin sa m~ga bulaklak, n~g bayang Malabong noo'y nagliwaliw na wari'y nagtipang magsabog n~g aliw.

At naging parayso n~g ligaya't lugod pagsasalong yaon n~g m~ga alindog; na sinamantala noong makikisig pusong umiirog m~ga paroparong mababa't matayog.

Ang maamong titig, ang mariing sulyap, panibughong n~giti, kilos na banayad, n~g sandaling yaon wari'y umuulang palasong matalas na di sumasala sa puso n~g liyag.

Anhin mang lasapin ang mayamang handa di gaya n~g dilag n~g m~ga hiwaga; iyang mapamihag kaligaligayang maningning na tala sa lan~git n~g bayang luoy sa pagluha.

Lalo na ang dikit n~g magandang Tuning namamaibabaw sa madlang kapiling, at nakikibagay sa kislap n~g hiyas na lubhang maningning

kaya si Ruperto'y nagmamalaki rin.

At halos ang puso sa tuwa'y umidlip at busog na busog kanyang m~ga titig, ni ang panauhin, sampung kinakain ay wala sa isip at walang nalabi kundi ang pagibig,

Hanggang sa matapos, agahang masarap ay walang naghari kundi pawang galak at sila'y pumasok; ang isang matanda sa lupa'y tumawag: «¡Sa isang naaba'y magdamot n~g habag!...»

Ang ama ni Tuning pagdaka'y nagn~gitn~git «¡Palayasin ninyo, matandang marun~gis, nang di mangrimarim, m~ga panauhin sadyang nakisanib sa kaligayahan na dulot n~g lan~git!....»

Tugon n~g matanda: «Kung ako'y mayaman ay hindi ganito yaring kalagayan, gulanit na damit di ko isusuot: ako'y masusuklam n~guni't pagka't wala'y inyong pagtiisan.

At kung kaya lamang ako'y naparito iyang bagong kasal ay babatiin ko naging sumbat nama'y «¡Huwag kang umakyat at maraming tao na nakahihiya ang abang lagay mo!....»

«Di ikahihiya aking kasalatan huwag lang sabihin na sakim sa yaman sa pagka't ang dukha ay di alan~ganin sa harap nino man at isa ring anak n~g poong Maykapal.

At sa mundo'y walang nalalagdang batas sadyang nagbabawal sa pakikiharap, n~g isang timawa't kung ipan~gin~gimi ang mukhang mahirap ang sabik sa yama'y lalong nararapat.

Kaya itulot nang ako'y makapasok maligayang bati'y aking ihahandog sa m~ga mapalad, n~gayo'y nagsisumpa sa harap n~g Diyos ...» «¡Tuloy na n~ga kayo!....» maasim na alok.

Baga man masaklap sa puso at dibdib doo'y patuluyin, matandang marun~gis, ang ama ni Tuning ay namayapa na't nakiayong tikis pagka't sumusugat ang bawa't isulit.

Ipinan~gan~gambang baka pa lumala pagbaban~gon puri n~g abang matanda na di dumadaplis ang bawa't ituring sadyang tumatama sa ama ni Tuning, sa mayamang mukha.

Kaya't ang matanda nang di tumitinag sa pagkakatayo'y nilapitan agad; «Tayo na po kayo; magtuloy po sila't kusang makigalak sa dakilang araw n~g pagisang palad....»

At nagtuloy na n~ga n~g puspos na galang yaong bagong kasal, minatamataan; mana'y may dinukot, sa loob n~g damit na isang larawan at anya'y «¡Oh, Tuning, tanggapin mo laman!..»

Pagdaka kay Tuning, pumulas ang luha, mukha ay naglaho, nagapos ang dila; si Ruperto nama'y di rin nakakibo at napipi rin n~ga at ang kain~gaya'y biglang namayapa.

N~guni't ang matandang ama n~g babai ay naglakas loob at ipinagsabi: «¡Ano po ang dala at isang larawan n~g batang lalaki na siyang sa lahat ay nakapipipi?»

Tugon n~g pulubi'y «Inyo pong kilanlin at ito ay isang kamaganak mo rin ...» yaong bagong kasal, di na nakabata't inagaw nang tambing; «¡Ito ang anak ko, at tunay na supling!...»

Tuloy hinimatay; luhang mapapait ang sa kanyang pisin~gi, pagdaka'y dumilig; lahat ay nagulo't nang mahimasman, mata'y itinirik: «¡Patawad Osong ko, sa nagawang lihis!...

Sa laot n~g dusa, ako'y ipinadpad n~g lubhang marun~gis at masamang palad; nagtaksil n~ga ako't inang nagmalupit sa tunay na anak subalit sa n~gayo'y ¡¡patawad!! ¡¡patawad!!»

At untiunti nang, nalagot ang hin~ga at noong maburool sumugod ang ama: «¡Ikaw na pan~gahas, pulubing naghayag n~g lihim at dusa dapat kang mamatay! ¡uutasin kita!...»

N~guni't ang pulubi'y umurong sandali; hinubad ang damit at noon nawari, na siya'y si Osong ¡laking pagkamangha; lahat ay nan~gimi at

yaon ang giliw n~g babaing sawi!

«;Ikaw na matanda na sakim sa yaman, uhaw sa tungkulin at sabik sa dan~gal, na nan~gan~galakal n~g puri n~g supling ang dapat mamatay at di akong dukhang inyong inagawan!...»

At saka umakmang tarakan ang puso noong lilong amang masakim sa ginto; subali't ang lahat pagdaka'y umawat, pagdaka'y bumuno hanggang maibaba't naglapat n~g pinto.

N~guni't ;si Ruperto'y saan naparoon? at ;bakit nawala sa sakunang yaon? ;walang makaalam! palibhasa'y lihim na tumakas doong umilag marahil sa n~gitn~git ni Osong.

At doon natapos yaong kaguluhan na noong umaga'y isang kasayahan; sa bibig n~g madla, pagpuri't pagkutya, pagbunyi't paguyam ang namumulaklak na lipatlipatan.

Hanggang sa lansan~gan, noo'y sumabog na balitang masaklap, mapait na bun~ga n~g han~gad sa yaman; ibang makamatyag lihim na tatawa bago tutuguning «;Nasawing Pagasa!»

;Oh, m~ga magulang na silaw sa pilak na nan~gan~galakal n~g puri n~g anak, man~gagnilay sana, bago magsisubo sa guhit n~g palad at baka madapa sa gitna n~g landas!...

;Oh, m~ga babaing masakim sa yaman pagibig at puri ay niyuyurakan, bumalikwas kayo't inyo nang baguhin ang kinahiligan upang makailag sa kasakunaan!...

At tuloy tantoing masarap pang tikis ang pan~galang *dukha o anak n~g pawis* kay sa sa mayaman, kung pinupulaan n~g bala na't bibig na nakatatalos n~g lihim n~g dibdib.

[Larawan]

V

Nang kinabukasan at gabing madilim sa isang libin~ga'y naglalamay

mandin, yaong si Ruperto; sa kinalagakan n~g bangkay ni Tuning doon nakaluhod n~g lubhang taimtim.

Ang kapayaang naghahari doon ay ginagambala n~g kanyang pagtaghoy: «¡Ay, sawi kong palad!...» wikang naghinagpis saka idinugtong «¡buhay n~g buhay ko, patawad oh, poon!...»

At bago tumayong yumakap sa kurus, luhang mapapait sa mata'y nanagos, matimyas na halik kanyang iginawad saka naghimutok «¡Tuning n~g buhay ko, tanggapin mo irog!...

Iyan ay sagisag n~g aking pagibig at nariyan ka man sa bayang tahimik ay di nililimot at sa bawa't tibok n~g puso sa dibdib pan~galan mo lamang, siyang nasasambit.....»

Mana'y napailag naganyong bayani, lumayo sa kurus at ipinagsabi: «¡Pusong magdaraya!... ¡papatayin kita! ¡hayo na't magsisi!... ¡kulang palad ka n~ga, nasawing babai!...»

Sandaling tumigil at tumawatawa, «¡Aba si Tuning ko, kay ganda mo pala!...» sa harap n~g kurus ay muling lumuhog at humalik siya «¡Tanggapin mo irog at lambing n~g sinta!...»

Anaki'y napasong biglang itinulak n~g kurus na yaon noong kulang palad «¡Abá si Tuning ko!... at nagtatampo na, sa aking pagliyang ... ¡ha!... ¡ha!... ¡ha!... ¡ay kahabaghabag!...

Hayo na, hayo na, gapasin ang lugod naito ang yaman, kandun~gin mo irog; ¡aba't n~gumin~giti!... ¡pusong magdaraya, salawahang loob, papatayin kita, dapat kang matapos!...

At kung ang gaya mo, ay pababayaang lumawig sa mundo n~g dalita't lumbay ay di malalagot, ang m~ga panaghoy, ang m~ga sumpaang ... ¡aba si Tuning ko, nahihiya naman!...

N~guni't huwag Tuning, huwag kang tumañgis, ang pagsisisi mo'y aking naririnig; datapwa't irog ko, umahon ka rito't ako ay hahalik sa m~ga pisan~gi mong sakdalan n~g dikit ...

¿Di ka makalabás? sandaling magantay at babawasan ko ang tabon n~g hukay.» Lumapit sa kurus, tinutop ang noong wari'y nagninilay tuloy na binunot ang tanda n~g patay.

«Kaunti na lamang, Tuning n~g buhay ko, huwag kang mainip at makakamtan mo; mithing kayamanan, aking hahawiin ang tabon sa iyo ...» at nagkukutkot n~gang anaki ay aso.

Sa dulong silan~gan nama'y namanaag masayang liwayway n~g araw n~g bukas, doon sa libin~gan ay siyang pagpasok noong kulang palad binatang si Osong, sawi sa pagliyag.

Kanyang aaliwin ang dusa n~g loob dahil sa pagasang sinawi n~g lungkot; sa boong magdamag, ay di mang nagalay n~g munting pagtulog kung di pawang sakit, dalita't himutok.

Subali't nabiglang natigil sa landas abang si Ruperto'y nang kanyang mamalas na nagkukukutkot doon sa libin~gan noong kulang palad kasaliw sa hibik ang luhang nanatak.

N~guni't di napigil, sigabo n~g poot, patakpong lumapit sa nagkukukutkot; «¿Sino kang pan~gahas, lilong gagambala, kay Tuning kong irog? na namamayapa sa kanyang pagtulog?...»

Tugon n~g Rupertong wikang tumatan~gis «¿Ay Tuning!... ¡ay Tuning! ¡maawa ka lan~git!...» at tuloy lumuhod, sa harap ni Osong at siya'y humalik kasabay n~g yakap na lubhang mahigpit.

Ang poot ni Osong, lalong naglagablab kanyang iniwaksi, ang pagkakayakap; abang si Ruperto, sa maruming lupa'y nasubasob agad at napahandusay sa libing n~g liyag.

Sinakyan ni Osong; pinigil sa batok at ang sundang niya'y madaling binunot, bago iniyakmang «¿Papatayin kita!... ¡dapat kang matapos nang makilala mo kung sino ang Diyos!...

¿At bakit nan~gahas dito sa libin~gan? ¿bakit huhukayin ang sinta n~g buhay? ¡pusong walang bait! kahi't anong sama, n~g taong sino man

kapagka namatay, dapat mong igalang..»

«¡Tuning ko! ¡Tuning ko!» ang nagiging tugon «¡oh, anong lupit mo, kay lakas mo n~gayon!» tinablan n~g sindak, ang ating binatang may n~gitn~git na Osong, at ang yapus niya'y ¡tunay palang ulol!

Tuman~gis ang puso, nagluksa ang dibdib, sisi, habag, hapis, sa kanya'y naniig, kaya't ibinan~gon; «¡Diyos ko! ¡Diyos ko! ¡mahabaging lan~git, pawa na bang gabi, itong tinatawid!...

At bago niyakap, kaharap na baliw «Sa aking inasal ako'y patawarin ...» tumbas ni Ruperto ay isang mataos, halik na mariin, «¡Tuning n~g buhay ko, kay sarap mo giliw!...»

«¡Diyos ko! ¡Diyos ko!» ang hibik n~g Osong, «¡pagkalupitlupit lakad n~g panahon!...» at kanyang inakay abang si Ruperto't wikang idinugtong «¡Tayo na! ¡tayo na!...» at sila'y yumaon.

Habang lumalakad, dalawa'y nagsabay na isinusumpa ang abang namatay: «¡Oh, Tuning! ¡oh, Tuning!... ¡ikaw n~ga ang sanhi n~g lahat n~g lumbay n~gayo'y tinatawid nitong aming buhay!...

At pawa n~g gabing lubhang masusun~git na kasindaksindak, tanghalan n~g sakit, ang siyang sa n~gayo'y laging nilalayag n~g palad na amis, ikaw, ikaw Tuning, ang dahil n~g hapis ...

N~guni't masaklap man ang nasapit naming laging naglalayag sa gabing madilim, pumayapa lamang ikaw sa tahimik, mapanglaw na libing at sa amin yao'y kapalaran na rin ...»

At doon natapos, ang lahat n~g sumpa doon din tumulo mapait na luha; ¡oh, kahabaghabag na palad ni Tuning, babaing naaba natan~gi ang lan~git, siyang nagluluksa!...

¡Oh, taksil na pita sa dan~gal at yaman, ang lahat n~g ito'y iyong kasalanan; ang busabusin mo, kahi't man umidlip doon sa libin~gan sumpang sunodsunod, walang katapusan!...

Pagka't sa bayan mang sinilan~gan niya, bawa't makabatid ay
napapatawa at tan~gi sa sumpa, paghabag, pagiring ay isusunod pa:
¡Nasawing Pagasa!... ¡Nasawing Pagasa!...

WAKAS

PARAÑGAL SA KUMATHA

ÑG ¡NASAWING PAGASA!

¡Ang Diwa Mo!

Kasamang Angel!

Dahil sa pagkabasa ko ng iyong kathang ¡NASAWING PAGASA! na pangapat na buñga ng iyong panulat, sa pitak ng pahayagang ANG DEMOCRACIA ay natula ko ang sumusunod:

Nang ikaw ay di ko nakikilala pa't Ang ilan mong katha ay aking mabasa, Akala ko mandi'y isa kang poetang May sapat n~g gulang at pagkabihasa.

Oo, akala ko, ikaw'y isa na rin Sa m~ga kilalang Santos, Matanglawin, Peña, Regalado, Mariano't Ben Ruben Na, inuuban na sa gayong gawain.

Dahil sa ang iyong m~ga gawang katha Ay nan~gasusulat na lahat sa tula, M~ga tulang hindi pangsira sa wika At bagkus pangayos, pangbuhay sa diwa.

N~guni't sa limbagan n~g Pamahalaan Nang aking mamalas iyong kabataan: Yaong paghan~ga ko'y lalong naragdagan At halos di kita mapaniwalaan.

Isang katulad mo! isang batangbata Ang makayayari n~g maraming katha; M~ga kathang busog sa m~ga hiwaga ... At bihibihira ang

nakagagawa?

Sinong di hahan~ga sa dunong mong angkin Lalo't sa lagay mo, ikaw, uuriin? Ah! di sa pan~galan lamang ikaw Angel! Sa puso ma't diwa ikaw ay Angel din!

Angel ka n~gang buhat doon sa Olimpo Na pinaparito n~g diyos Apolo, Upang makatulong sa pagbungkal dito N~g mina n~g Wika nating Pilipino.

Na, nan~gatatago sa parang at gubat At sa m~ga bundok na lubhang mataas; Sa sapa at batis sa ilog at dagat Na puno n~g m~ga magandang alamat.

Ang kasangkapan mo na iisaisa Ang nan~gagagawa ay katakataka, Sa sama'y pangbuti, sa dun~go'y pasigla Sa sira'y pangbuo't pangaliw sa dusa.

Kasangkapang laging laan sa pagdamay Sa nan~gaaapi at nahihirapan, Mabait na guro sa han~gal ó mangmang, Sulong maliwanag sa nadidiliman.

¡Oh, ang íyong diwa na nagpapagawa Sa iyong panitik na gintong mistula, N~g m~ga puntahing banal at dakila Sa ikabubunyi n~g sariling Lupa!...

Bayaan mong ako'y magpilit tumugtog Sa aking kudyaping mahina at paos, Tanda n~g paghan~ga at pagpuring lubos Sa m~ga gawa mong dakila at bantog.

LEONARDO L. GOMBA.

Maynila, S.P., Abril, 1910.

[Mga Patalastas]

[Mga Patalastas]

End of the Project Gutenberg EBook of Nasawing Pagasa, by Angel de los Reyes

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK NASAWING PAGASA ***

***** This file should be named 17070-8.txt or 17070-8.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/1/7/0/7/17070/>

Produced by Tamiko I. Camacho, Pilar Somoza and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net> (This file was made using scans of public domain works from the University of Michigan Digital Libraries.)

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.net/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the

United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.net

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived

from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.net), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full

Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm

electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it,

you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. **INDEMNITY**

- You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, is critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglaf.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information: Dr. Gregory B. Newby Chief Executive and Director gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic

works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.net>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

*** END: FULL LICENSE ***

Nasawing Pagasa, by Angel de los Reyes

A free ebook from <http://www.dertz.in/>